

bunun da haramın işlenmesine vesile yapılmasına karşı çıktığı görülmektedir. Fakat gerek sahabe ve tâbiîn gerekse müctehid imamların şarkı ve çalgı aletleri konusunda genellikle olumsuz bir tutum içinde oldukları, nikâh, düğün, velîme gibi sevinç zamanlarında veya yol sıkıntılarını azaltmak yahut ıssız bir ortamın yol açtığı tedirginliği gidermek gibi mâkul sebeplerle izin verdikleri dikkate alınır. Endülüstü bilginlerden İbn Hazm ve İbnü'l-Arabî'nin ve diğer bazı hadisçilerin çalgı aletleri aleyhine rivayet edilen hadisleri hadis rivayeti teknikleri açısından zayıf ve hatta bir kısmını uydurma olarak nitelemelerini ihtiyatla karşılamak gerekir. Nitekim şarkı dinlemeyi mubah sayan İbn Hazm bile bundan uzak durulmasını daha faziletli görmüştür.

Gınânın hükmü konusundaki kanaatin hukukî ilişkiler alanına yansımaları daha çok şahitliğin reddine yol açıp açmaması, müzik aletlerini satmanın hükmü ve müzik aletlerini telef durumunda tazmin problemi gibi konularda ortaya çıkar. Şarkı söyleme ve dinlemeye olumsuz yaklaşan fakihler genel olarak bunun adalet vasfını etkileyeceği, dolayısıyla şahitliğin kabulünü engelleyeceği kanaatindeydi. Bu sonuçta ulaşırken de daha çok kendi dönemlerindeki sosyal olgunun etkisiyle gınânın dinen yasak eylemlere (fısk) yol açması ihtimaline ağırlık verdikleri ve bunu meslek yahut meşgale edinenlerin umumiyetle toplum nazarında muteber sayılmayan içki düşkünün kimseler olduğunu dikkate aldıkları anlaşılmaktadır. Nitekim Kâsânî'nin konuya ilişkin bir değerlendirmesinde müzik dinlemenin kalpleri incelttiği, ancak onunla fısk yapmanın helâl olmadığı ifade edilmiştir (*Bedâ'î*, VI, 269). Fakihlerin çalgı aletlerine bakışının da bunların kendi dönemlerindeki işlevi ve harama yol açan eylemlere katkı sağlayıp sağlamaması ile irtibatlı olduğu, dolayısıyla müzik ve eğlence araçlarının satımı ve tazmini konusunda görüş ayrılıklarının bulunduğu görülmektedir. Meselâ Ebû Hanîfe, barbat (ud), davul, mizmâr (kaval, düdük, ney) ve def gibi eğlence aletlerinin satımını -mekruh olsa da- câiz gördüğünden bunlara verilen zararın tazmin edilmesi gerektiği, Ebû Yûsuf ve Muhammed ise bu satımın bâtil olduğu ve tazmin sorumluluğunun bulunmadığı kanaatindeydi (*a.g.e.*, V, 144). Şâfiîler, satım akdinin geçerli olabilmesi için satılan şeyin yararlanılabilir nitelikte bulunmasını şart koştukları ve müzik aletlerinden elde edilen yararı da dinen yok saydıkları için oyun -eğlence aletlerinin ko-

nu edildiği alım satımları bâtil kabul etmişlerdir. Mâlikî ve Hanbelîler de aynı görüşü benimsemiştir. İbn Hazm'a göre bu tür aletlerin satımı helâldir, dolayısıyla verilen zararın tazmin edilmesi gerekir (*el-Muḥallâ*, IX, 55).

İslâm dini insanın yaratılışının gereği olan maddî / bedenî ihtiyaç ve istekleri yanında ruhî / mânevî, bedîî / estetik ihtiyaç ve arzularını meşruiyet çerçevesinde karşılamasını mubah, hatta bazı durumlarda vâcip görmüş, diğer birçok meselede olduğu gibi müzik konusunda da ayrıntılı hükümler koymak yerine genel ilke ve amaçları belirlemekle yetinmiştir. İslâm âlimleri tarafından bir ihtiyaç olup olmaması yanında amacı ve sonuçları itibarıyla tartışılıp değerlendirilen müzikin cevazı için dinin temel inanç, amel ve ahlâk ilkelerine aykırı olmaması, haramların işlenmesine yol açmaması, başkalarının hakkını ihlâl etmemesi şart koşulmuş, zamana ve somut olayın özelliklerine bağlı ayrıntılar bakımından ise fıkıh ekolleri arasında farklı kanaatlerin ileri sürüldüğü bir konu olarak İslâm kültür tarihindeki yerini almıştır. Dinin dolaylı şekilde ilgilendiği ve hüküm koyduğu hassasiyet gibi konular bir bakıma kişinin dinî kişiseliyeti ve ölçüleri içerisinde çözülebilecek nitelikte olduğundan öteden beri bunu bir tercih ve takvâ meselesi olarak değerlendirenler bulunmuştur. Fakat insanoğlunun kendini kontrol altında tutmasının zorluğu, insan tabiatının yasaklara temayülü, eğitimsiz kişilerin subjektif ölçülerinin değişkenliği gibi sebeplerle bu gibi konularda birtakım objektif ölçüler getirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Esasen İslâm âlimlerinin konuyla ilgili görüş ve tavsiyeleri de bu ihtiyacın sonucudur.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "İdeyn", 2-3, "Eşribe", 6; Müslim, "Şalâtü'l-müsâfirîn", 235-236, "Şalâtü'l-İdeyn", 16; Tirmizî, "Büyü", 51; Nesâî, "İftitâhu's-şalât", 83; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muşannef* (nşr. Habîbürrahman el-Azamî), Beyrut 1403/1983, XI, 4-6; Sahnûn, *el-Müdevvene*, IV, 421; İbn Ebû'd-Dünyâ, *Kitâbü Zemmi'l-melâhi* (nşr. Mustafa Abdülkâdir Atâ, *Mevsû'atü Resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ* içinde), Beyrut 1414/1993, I, 67-87; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, V, 92; IX, 55-63; a.m.f., *Risâle fi'l-ğunâ'i'l-mülhi e mübâhun hüve en mahzûr* (nşr. İhsan Abbas, *Resâ'ili İbn Hazm el-Endelüsü* içinde), Beyrut 1987, I, 430-439; Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, Kahire 1976, II, 417-419; Gazzâlî, *İhyâ*, İstanbul 1985, II, 266-302; Ebû Bekir İbnü'l-Arabî, *Aḥkâmü'l-Kur'ân* (nşr. Ali M. el-Bicâvî), Kahire 1394/1974, III, 1053-1054, 1493-1494; IV, 1950; Kâsânî, *Bedâ'î*, V, 128-129, 144; VI, 269; Ebû'l-Ferrec İbnü'l-Cevzî, *Telbisü İblis* (nşr. M. Münîr ed-Dimaşki), Kahire 1368, s. 222-250; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, IX, 467-468; XIV, 160-166; Abdullah

b. Mahmûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li-ta'li'l-Muḥtâr* (nşr. Mahmûd Ebû Dakika), Kahire 1370/1951, IV, 165-166; Şehâbeddin es-Sühreverdî, *'Avâri-fü'l-ma'ârif* (Gazzâlî, *İhyâ*) [Beyrut] içinde), V, 108-119; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, Kahire 1935-36, IV, 133-341; V, 1-126; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İğâsetü'l-lehfân* (nşr. Beşîr Muhammed Uyûn), Dimaşk - Beyrut 1414/1994, I, 254-298; Osman b. Ali ez-Zeylâfî, *Tebyînü'l-hakâ'ik*, Bulak 1315, IV, 221-222; VI, 13-14; Ali b. Muhammed el-Huzâfî, *Taḥricü'd-delâlati's-sem'iyye* (nşr. Ahmed M. Ebû Selâme), Kahire 1401/1981, s. 402-407, 772-785; Şâtîbî, *el-Muwaḥakât*, III, 225-239; Bedreddin el-Aynî, *'Umdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, XVII, 299-302; Ahmed b. Yahyâ b. Muhammed el-Hafîd el-Herevî, *ed-Dürü'n-naḥîd*, Kahire 1322, s. 193-199; Abdülganî b. İsmâil en-Nablusî, *İzâhu'd-delâlat fi semâ'i'l-âlat* (nşr. Ahmed Kâtib el-Hammûş), Dimaşk 1981, tür.yer.; Şevkânî, *Neylül-evṭâr*, VIII, 96-106; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr*, VI, 348-350; Sâlih el-Ezherî, *Cevâhirü'l-iklîl*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), II, 188; Süleyman Uludağ, *İslâm Açısından Müsiki ve Semâ'*, İstanbul 1976, s. 171-203; Abdülemîr Ali Mühennâ, *Aḥbârü'l-muğannin ve'l-muğanniyât*, Beyrut 1990, s. 6, 7; Pehlîl Düzenli, *İslâm Kültür Tarihinde Müsiki* (yayımlanmamış monografi, İstanbul 1998), İSAM Ktp., nr. 140989; a.m.f., "Klasik İslâm Kaynaklarında Müzik Tartışmaları", *Marife*, I/2, Konya 2001, s. 27-58; M. Abdülhay el-Kettânî, *H. Peygamber'in Yönetimi: et-Terâtibu'l-idâriyye* (trc. Ahmet Özel), İstanbul 2003, II, 199-202; Mustafa Kılıç, "İslâm Kültür Tarihinde Müsiki: Başlangıçtan Emevîlerin Sonuna Kadar", *AÜİFD*, XXXI (1989), s. 399-451; C. H. Farmer, "Ginâ", *IA*, IV, 773-777; Ehad Arpad, "Ginâ", *a.e.*, IV, 777-779; H. G. Farmer, "Müsiki", *a.e.*, VIII, 678-687; a.m.f., "Ghinâ", *EP* (İng.), II, 1072-1075; O. Wright, "Müsiki", *a.e.*, VII, 681-688; "Ginâ", *Mu.F*, XXXI, 294-297; "Mizmâr", *a.e.*, XXXVII, 107-108; "Me'âzif", *a.e.*, XXXIII, 167-182; H. Yunus Apaydın, "Müsiki", *İslâm'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, III, 347-352.

H. YUNUS APAYDIN

MÜSİKİ MECMUASI

Türkiye'de yayımı günümüzde de süren en uzun ömürlü müzik dergisi.

1 Mart 1948 tarihinde İstanbul'da Hüseyin Sadeddin Arel'in görüşleri doğrultusunda neşrine başlanan mecmua, 95-176. sayıları arasında *Yeni Müsiki Mecmuası*, 224-246. sayılarında *İleri Müsiki Mecmuası* adıyla çıkmıştır. Dergi neşirini uzun süre (sy. 1-400) aylık periyotlarla devam ettirmiş, 401-472. sayılar üç ayda bir yayımlanmış, 472. sayının ardından yayımına üç yıl ara verdikten sonra Mart 2005'te 473. sayı ile yeniden neşir hayatına dönmüştür. 13-192. sayıları İleri Türk Müsiki Konservatuarı'nın yayın organı olarak çıkmıştır.

MÜSİKİ MECMUASI

Mecmuanın ilk sayılarında Türk ve Batı müziğiyle ilgili makalelere yer verilirken zamanla ağırlık Türk müzikine kaymaya başlamış ve bir müddet sonra tamamen Türk müzikisi makalelerinin yayımlandığı bir mecmua hüviyetini almıştır. Derginin yazı işleri müdürlüğünü sırasıyla A. İhsan Tayşılı, Lâika Karabey, Emin Karabey, Feridun Darbaz, Etem Ruhi Üngör, Mehmet Güntekin, Özgür Tarhan yapmıştır.

Türk ve Batı müzikisi tarihi, makamlar, usuller, formlar, müzikinin fizik ve edebî yönleri, ses sistemleri, çalgılar, biyografi, bibliyografya, klasik, dinî, askerî müzikle halk müzikisi ve folklor gibi konular etrafında şekillenen mecmuanın içeriği haber-aktüalite, röportaj, anket, tenkit ve polemiklerle desteklenip zaman zaman fotoğraflarla da zenginleştirilmektedir. Hüseyin Sadeddin Arel'in müzik politikasından müzik tarihine kadar pek çok makalesi bu mecmuada yayımlanmıştır. Sumner, eski Yunan, Hint, Arap ve Türk müzikisine dair konuları içeren "Müzik Tarihi" ve "Armoni Dersleri", Ebûshakzâde Esad Efendi'nin *Atrabü'l-âsâr*'inin bazı esaltmalarla "Türk Bestekârlarının Terce-meihalleri" başlığı altında neşri (sy. 9-24) bunlar arasında sayılabilir. Arel bazı yazılarında Arı, Asma, Gerigören, Gülümser, Kimo, Nişancı, Susak Emre ve Tanık gibi takma adlar kullanmıştır. Yine başta, Arel'in Temmuz 1948'de kurulan İleri Türk Müzikisi Konservatuarı'nda verdiği ders notları olmak üzere bir kısım eserler *Müzik Mecmuası*'nda tefrika edildikten sonra kitap halinde neşredilmiştir. Arel'in 1-83. sayılarda aralıklarla tefrika edilen *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri* (İstanbul 1968; Ankara 1991, 1993) ve *Türklük mecmuasının ardından Müzik Mecmuası*'nın 16-58. sayılarında yayımlanan *Türk Musikisi Kimindir?* (İstanbul 1969; Ankara 1988) adlı kitaplar yanında Rauf Yektâ Bey'in *Encyclopédie de la musique et dictionnaire de conservatoire*'da adlı ansiklopedisinde yer alan "La Musique Turque" başlıklı maddesi Orhan Nasuhi-oğlu tarafından Türkçe'ye çevrilerek bu mecmuada tefrika edildikten sonra *Türk Müzikisi* adıyla yayımlanmıştır (İstanbul 1986).

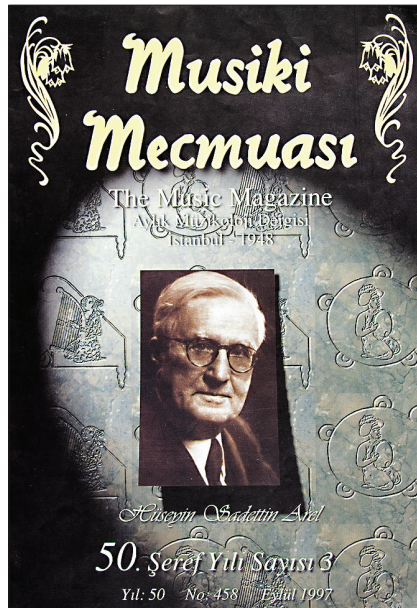
İlk sayısından itibaren neşrettiği notalarla Türk müzikisi repertuarına büyük katkıda bulunan *Müzik Mecmuası*'nda pek çok araştırma ve inceleme de yayımlanmıştır. Bunlardan bazıları şöylece sıralanabilir: Halil Can, "Türk Dinî Müzikisi Ders Notları" (sy. 291-294, 296-297, 300, 308-309, 316), "Türk Müzikisi Lügati" (I,

nr. 3-22) ve "Dinî Türk Müzikisi Lügati" (sy. 218-226); Yılmaz Öztuna, "Türk Müzikisi Lügati" (sy. 15-91); Etem Ruhi Üngör, "Halk Çalgılarımız Üzerine İnceleme Gezi Notları" (aralıklarla sy. 247-300); "Türklerde Müzik Aletleri" (Hedwig Usbeck'in İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde hazırladığı mezuniyet tezi) (sy. 235-243, 245-260); Altan Araslı, "Azerbaycan, Kırım ve Tatar Müzikisi" (sy. 259-282); Ali Ufkî Bey'in *Hâzâ Mecmûa-i Sâz ü Söz* adlı eserindeki güftelerin Cafer Ergin (aralıklarla sy. 233-324) ve Halil İbrahim Şener (aralıklarla sy. 373-407) tarafından Latin harflerine çevirisi.

Mecmuanın 1-300. sayılarının yazar adlarına göre fihristiyle (sy. 301-302) 1-364. sayılarının konu fihristi (sy. 365-368) yapılmış, ayrıca bazı özel sayılar çıkarılmıştır. Özel sayıların bir kısmı şunlardır: Mevlânâ (sy. 142), Halil Can (sy. 283-284, 2. bs., sy. 290), Karagöz Müzikisi (sy. 310-311), İbn Sînâ (sy. 369), Rahmi Bey (sy. 376), Münir Nurettin Selçuk (sy. 379), Şevki Bey (Uşşak Şarkıları, sy. 387-388), Refik Fersan (sy. 392), Yektâ Akıncı (sy. 400), Osmanlı ve Müzik Özel Sayısı (sy. 465).

Bugüne kadar *Müzik Mecmuası*'nda en çok makale Etem Ruhi Üngör tarafından yazılmış, onu Lâika Karabey takip etmiştir. Çeşitli dönemlerde mecmuanın ya-

Müzik Mecmuası'nın yeni dönem sayılarından birinin kağıdı

zı kadrosunda yer almış diğer isimlerden bazıları şunlardır: Ali Rıza Avni, Ayhan Zeren, Bedîî N. Şehsüvaroğlu, Cahit Atasoy, Cahit Öney, Cahit Öztelli, Cinuçen Tanrıkorur, Donald S. Hoffman, Edip Özışık, Ercüment Berker, Ekrem H. Karadeniz, Eugenia Popescu Judetz, Gültekin Oransay, Hakkı Süha Gezgin, Halil Bedîî Yönetken, Hayri Yenigün, İhsan Hisarlı, İsmail Baha Sürealsan, Kemal Emin Bara, Kemal İlerici, Karl Signell, Kurt Reinhard, Mehmet Güntekin, Mesut Cemil, Mustafa Yeşil, Osman Şevki Uludağ, Sadi Yaver Ataman, Sabahattin Volkan, Salih Murat Uzdilek, Mehmet Suphi Ezgi, Süleyman Arısoy, Süreyya Agayeva, Tümer Çepni.

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Sadeddin Arel, *Türk Müzikisi Nazariyatı Dersleri* (haz. Onur Akdoğu), Ankara 1991, hazırlayanın önsözü, s. XII; Haydar Sanal, "Arel, Hüseyin Sadeddin", *DİA*, III, 353; Ferruh Gençer, "Musiki Yayımcılığı", *DBİst.A.*, V, 540.

NURİ ÖZCAN

MÜSİKİ-i OSMÂNÎ

(bk. DÂRÜLMÜSİKİ-i OSMÂNÎ).

MUSIL, Alois
(1868-1944)

Çek şarkiyatçısı.

Bugün Çek Cumhuriyeti sınırları içinde kalan Bohemya'nın Rychtarov şehrinde doğdu. Olomouc Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1891 yılında papaz olarak göreve başladı. 1895'te ilâhiyat doktorası yaptı ve Kudüs'e gidip Dominiken Kitâb-ı Mukaddes Okulu'nda ders verdi. 1896 ve 1897'de Kitâb-ı Mukaddes'te bahsi geçen yerleri tesbit etmek amacıyla Mısır, Filistin, Ürdün ve Güney Suriye'de masraflarını Çek İlimler ve Sanatlar Akademisi'nin karşıladığı arkeolojik arazi araştırmaları gezisi yaptı, özellikle Petra ve çevresindeki kalıntılar üzerinde yoğunlaştı. 1898 yılında Viyana Akademisi tarafından tekrar Petra bölgesine gönderildi. Bu çalışmaları dört yıl sürdü, bu arada Kusayru Amre, Tübâ, Bâyr ve Muvakkar çöl kısırlarını keşfetti. Dolaştığı bölgelerde ayrıca bedevî Arap kabilelerinin sosyal hayatlarıyla yakından ilgilendi ve etnografik, folklorik araştırmalar yaptı. 1908'de yine Çek İlimler ve Sanatlar Akademisi'nin imkânlarıyla Kuzey Arabistan'da araştırmalar yapan Musil aynı yıl Olomouc Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde doçent, 1909'